

A-000346/17-75

26. září 1975

ODBOJ 17

~~Prísne tajné~~

Výtisk č. 41

SOUHRNNÁ INFORMACE ROZVĚDKY

K vývoji situace vysílačů Svobodná Evropa a Svoboda
po vytvoření "Rady pro zahraniční vysílání"

HOLMAN

Za správnost:

pplk. J. ZAJÍC, /v. r.

Počet listů: 11

Souhrnná informace rozvědky č. 27

K vývoji situace vysílačů Svobodná Evropa a Svoboda
po vytvoření "Rady pro zahraniční vysílání"

Americký aparát psychologické války prožívá nyní určitou krizi organizačních struktur, která vznikla v důsledku uvolňování napětí ve světě. Tato skutečnost má dopad i na činnost vysílačů Svobodná Evropa a Svoboda v Mnichově. Reorganizace vysílaček a změny, které v nich proběhly po zřízení "RADY" vytváří zdání, že se přizpůsobily nové situaci v mezinárodních vztazích a uvolňování napětí při zachování antikomunistického podvrtného charakteru.

Dne 30. května 1974, krátce po vytvoření "Rady pro zahraniční vysílání", vyslechl zahraniční výbor senátu USA zprávu o budoucích plánech vysílačů Svobodná Evropa a Svoboda.

Předseda RADY David ABSHIRE seznámil senátory s řadou dokumentů, které připravila RADA společně s prezidenty obou rozhlasových stanic. Během svého vystoupení se nejvíce zabýval otázkou perspektiv spojení obou vysílačů a možností snížení dotací. V této souvislosti prohlásil, že také plánovaný záměr spojit úřadovny v USA a většinu služeb v Mnichově pod "jednu střechu" povede ke snížení počtu pracovníků rozhlasových stanic, aniž se to projeví na objemu a efektivnosti vysílání. Píle ABSHIRE zdůraznil, že v čele ústředí obou stanic se sídlem

ve Washingtonu bude jediný prezident a v Mnichově pouze jeden ředitel pro obě rozhlasové stanice. Rovněž vedení technických a pomocných služeb bude centralizováno. Podle názoru členů RADY je ovšem důležité, aby při sloučení rozhlasových stanic byly zachovány jejich právní statuty, protože statut každé z nich je určen příslušnou smlouvou s vládami NSR, Španělska a Portugalska.

ABSHIRE seznámil členy zahraničního výboru senátu USA i s textem dokumentu, podle něhož se vaškery personál obou stanic v Mnichově přemístí v roce 1976 nebo již na sklonku roku 1975 do budovy Svobodné Evropy, jejíž nájemné (18 000 US dolarů) je nižší, než nájemné za budovu stanice Svoboda. Přestěhování personálu bude uskutečněno po velké rekonstrukci budovy Svobodná Evropa (během 15 měsíců), po níž budou připraveny nezbytné technické možnosti pro umístění pracovníků i radioaparatur Svobody. Dále ABSHIRE informoval senátory o nových krocích a opatřeních ke sloučení, které byly přijaty za období od 3. do 30. května 1974;

- 1) hledá se jedna budova pro filiálky obou rozhlasových stanic v Paříži;
- 2) podobné spojení filiálek se plánuje i v Anglii, a jestliže se záměr uskuteční, pak londýnská pobočka Svobody bude v současné budově Svobodné Evropy.

Během jednání se členové zahraničního výboru senátu USA zabývali rovněž otázkami možnosti získání oficiální finanční pomoci pro rozhlasové stanice od vlád zemí západní Evropy. ABSHIRE prohlásil, že tato záležitost se už dříve projednávala na úrovni velvyslanců a diplomatických zástupců USA v západní Evropě, ale "pokrok v tomto

směru" je nepatrný. Celkově se ABSHIRE vyjádřil pesimisticky, pokud jde o možnosti získání větších dotací od zmíněných vlád. Zdůraznil však, že RADA hodlá pokračovat v této linii a jednat přímo s jednotlivými vládami západoevropských zemí.

Proto brzy po vystoupení před americkými senátory došlo již v srpnu 1974 k jednání mezi předsedou "Rady pro zahraniční vysílání" Davidem ABSHIREM a představiteli západoněmecké vlády. Rozhovory se týkaly činnosti stanic Svobodná Evropa a Svoboda, zejména z perspektivního hlediska. ABSHIRE objasnil americký zájem na finanční podpoře ze strany západoevropských států, především pak NSR. Zdůraznil, že americký Kongres má stále větší zájem na činnosti obou stanic, poněvadž jsou schopny účinně podporovat prosazování politiky Západu. Zájem Kongresu je proto také vyjádřen pozitivním postojem k financování rozhlasových stanic. V duchu stanoviska Kongresu připravuje RADA reorganizaci obou rozhlasových stanic se zaměřením na zvýšení jejich účinnosti, kvality a efektivnosti vysílání, a také na vytvoření nové finanční základny.

ABSHIRE sdělil dále představitelům západoněmecké vlády, že po reorganizaci obou stanic se USA chtějí zřítí finanční pomoci jiných států, zejména účasti NSR na činnosti související přímo s vysíláním. Očekávají však finanční příspěvky na "dokumentační a výzkumnou činnost" (tj. špiónážní činnost), která má být v průběhu reorganizace z obou rozhlasových stanic vyčleněna a organizačně, finančně i právně soustředěna v samotném ÚSTAVU. Tak prý se docílí, že veřejnost nebude napříčně "dokumentační a výzkumnou" práci tohoto ústavu spojovat s činností amerických vysílaček v NSR. Do "dokumentační a výzkumné"

činnosti, kromě jiných oblastí, je zahrnováno celkové vytěžování produkce masových sdělovacích prostředků socialistických zemí včetně oblastních novin a vysílačů. Náklady na tuto činnost budou napříště podle amerických propočtů činit ročně 4 - 5 milionů dolarů. Americké přání, aby se na tomto ústavu finančně podílela NSR i ostatní západoevropské země vyplývá z toho, že rozhlasové stanice západních zemí buď již využívají nebo budou využívat kvalitativně velmi cenných výsledků "dokumentační a výzkumné" činnosti. USA budou ochotu NSR a dalších západoevropských zemí, podílet se na celkových nákladech, hodnotit z politického hlediska.

Reakce představitelů západoněmecké vlády byla rozpačitá. Poukázali na ostrou kritiku činnosti rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Svoboda ze strany socialistických zemí i na politické dopady, vyplývající pro NSR z existence obou stanic na jejím území. Spolková vláda musí brát zřetel na zmíněná hlediska také při rozhodování o finanční podpoře osamostatněného "výzkumného ústavu". Úzké věcné i osobní kontakty mezi rozhlasovými stanicemi a ÚSTAVEM, který má být vytvořen, budou ve vědomí veřejnosti, dle názoru vlády NSR, ještě dlouhou dobu zpochybňovat "osamostatnění" ÚSTAVU od vysílaček.

Podle informací ze západoněmeckých kruhů nehodlá vláda NSR vyvíjet ve vztahu k jiným západoevropským státům iniciativu ve prospěch společného financování plánovaného "výzkumného ústavu", bude pouze zkoumat postoj vlád těchto zemí ke zmíněné problematice. Spolková vláda chce být v budoucnu krajně zářehlivá rovněž i v otázce samotné existence obou rozhlasových stanic. Dle západoněmeckého hodnocení je však možno očekávat, že USA budou tuto záležitost dále sledovat a důrazně po-

liticky požadovat účast dalších západoevropských zemí.

Je zřejmé, že finanční otázky a výše každoročních dotací na udržování štvavých amerických vysílaček v NSR jsou jedním z rozhodujících faktorů ovlivňujících další činnost a posléze i existenci obou rozhlasových stanic. Přestože v posledních dvou letech jsou vysílačky formálně převedeny z rukou CIA, dány pod patronát Kongresu a financovány federální pokladnou USA, starosti o přídeje dolarů nazmizely. Zmíněné starosti přimulily také RADU hned na počátku funkčního období k rozhodnutí propustit 300 pracovníků (15% zaměstnanců obou rozhlasových stanic) a uzavřít několik informačních kanceláří, a to ve Vídni, Západním Berlíně, Ženevě, Aténách a Stockholmu. Značně byl omezen stav pracovníků dalších odboček v Římě, Londýně, Bonnu, Paříži a Bruselu.

Existenci trvajících problémů pro oba vysílače potvrzuje i další etapa jednání před členy zahraničního výboru amerického senátu, která započala 5. května 1975 a týkala se potvrzení finančních fondů na činnost rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Svoboda v letech 1975-76. Diskuse a výklad politicko-propagační funkce těchto stanic se soustřeďoval zejména na tři problémy:

- 1) Opodstatněnost a reálnost zachování dosavadní funkce zmíněných rozhlasových stanic;
- 2) Reorganizace Svobodné Evropy a Svobody ve smyslu přizpůsobení se úkolům a struktuře aktuálních propagačních potřeb USA;
- 3) Omezení a zabezpečení finančních prostředků pro činnost obou rozhlasových stanic.

První den "výslechů" před Kongresem vystoupil předseda "Rady pro zahraniční vysílání" David ABSHIRE a navrhl

přidělit oběma rozhlasovým stanicím 65,640 000 US dolarů. Příčemž suma by byla rozdělena následujícím způsobem: 39,3 mil. pro Svobodnou Evropu, 25,9 mil. pro Radio Svoboda a 440 tis. pro RADU. Požadavek RADY podporoval Státní Department i Bílý dům.

Americký Kongres a administrativa se v současné době zjevně dělí na dvě skupiny:

- přívrženci zkrácení rozpočtu pro obě stanice v zájmu podpory linie mezinárodního uvolnění;
- Bílý dům, Státní department a velké sionistické lobby v Kongresu, jež trvají na nutnosti potvrzení velkých fondů pro činnost obou rozhlasových stanic.

Do akce na obranu RSE a Radia Svoboda se zapojil Státní department, který vybízel novináře, aby psali články, zdůvodňující další činnost těchto stanic. Na druhé straně nedovoluje zveřejňovat v americkém tisku informace proti vysílačům jako např. o bývalých polských zaměstnancích Svobodné Evropy H. LACHOWI a manželcech SMOLINSKÝCH, kteří se vrátili do PLR a poskytli interview polské televizi. Tyto akce řídí zástupce státního tajemníka John RICHARDSON.

Velkou aktivitu na podporu Svobodné Evropy vyvíjí v USA vedoucí polské sekce NOWAK. Začátkem roku se snažil mobilizovat představitelé polské kolonie v USA na obranu Svobodné Evropy. Vyzýval je, aby členové polské kolonie zasílali masové dopisy členům Kongresu a vykonávali tlak na předsedu polské kolonie MAZEWSKÉHO k vytažení v Kongresu. Cílem těchto akcí je bojovat proti trendu omezení fondů pro obě štvavé vysílačky nejen z úsporných důvodů a požadavků ředových Američanů, aby se vynakládaly prostředky věnované na řešení náledek ekonomické a sociální krize v USA, ale také proti nebezpečnějšímu požadavku na likvidaci

obou vysílaček. Je příznačné, že i v polské kolonii a emigraci v USA se šíří přesvědčení, že Svobodná Evropa neplní správně svou funkci, že se zkompromitovala špionážní činností a že její program by měl mít jen informativní charakter.

Také vysílač Hlas Ameriky podpořil ve své relaci 6. května 1975 tyto tvrze, že požadavek RADY na finanční dotaci ve výši 65 mil. dolarů je oprávněný a nezbytný, neboť úkol informovat miliony posluchačů v SSSR a východní Evropě je v dnešním světě ještě důležitější, než kdykoli předtím, jak dokazují "vědecké výzkumy".

I nově jmenovaný prezident amerických rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Svoboda Sig MICKELSON, který nastoupil do funkce 1. července 1975 musí čelit problémům vyplývajících z uvolňování mezinárodního napětí a bude se nadále potýkat s finančními i politickými důsledky vyplývající z toho pro oba vysílače. Omezování fondů má dopad i na rozsah vysílání. Tak např. vysílač Svoboda musel zrušit relace do východní Sibiře, ačkoliv podle ředitele vysílače Svoboda tato oblast představuje "strategický zájem", protože právě v pohraničních oblastech s Čínou došlo v roce 1969 k sovětsko-čínským střetnutím. Stejně tak bylo přerušeno vysílání v pěti jazycích národů severního Kavkazu. Přes toto omezení se však připravují relace v litevském a estonském jazyce.

V poslední době je přistupováno k realizaci opatření, jejichž cílem je zajistit, aby tón a formy vysílání více přihlížely k oficiální zahraničně-politické linii USA a přibližovaly se k současnému stavu vztahů Východ-Západ.

Tak např. až doposud bylo zvykem uvádět při vysílání použité prameny jenom v tom případě, když se jednalo o západní tisk. Nyní se musí ohlašovat i emigrantské noviny, knihy či osobnosti, jsou-li jejich citáty použity. Z připravovaných materiálů k vysílání jsou ještě ve větší míře než v minulosti škrtnána "zbytečně ostrá slova" a všechny formulace, které by bylo možno označit za otevřené napadání. Ve Svobodné Evropě se projevuje zájem i o vysílání pořadů, které by mohly postavit tuto vysílačku do příznivějšího světla. Pracovníci SE kontaktují přední západní filosofy, politiky i politology a záznamy z těchto rozhovorů jsou pak vysílány pod názvem "Časové a nadčasové" povinně ve všech jazykových relacích. Se stejným cílem jsou také pořádány s některými z těchto osobností besedy na téma "Uvolnění napětí".

Směrnice amerického vedení obou rozhlasových stanic pro základní linii vysílání vydané před časem zdůrazňují nutnost vysílat do "určité komunistické země" relace o příznivých událostech a vývoji "v jiných komunistických zemích", jež poskytují z hlediska stanic možnosti "volné alternativy". Pod tímto pojmem jde o propagaci takových opatření, které oslabují jednotu a akceschopnost socialistických zemí. Směrnice rovněž považuje za velmi důležitě zařazování informací o vnitřní situaci některých velkých západoevropských komunistických stran, jako např. komunistické straně Itálie, Francie, Velké Británie, Švédska apod. Také v těchto případech jde především o permanentní propagaci názorů a stanovisek zcela odlišných od postojů většiny marxisticko-leninských stran v mezinárodním dělnickém hnutí a zejména od stanovisek komunistických stran v zemích socialistického společenství. V další části směrnice je zdůrazněno, že programové náplně vysílání mají být zaměřeny na panoramatický charakter, kde bude převládat

lehká "atraktivní" forma. Vysílání vhodně rozdělit, aby pokrylo všechny sociální vrstvy posluchačů (dělníci, inteligence, mládež, náboženky věřící, ženy v domácnosti, sportovci, příznivci populární hudby apod.). Programům a informacím o vnitropolitických situacích východoevropských zemí věnovat mimořádnou pozornost, avšak zásadně nemají být relace laděny v polemickém tónu a kritické připomínky vůči vládám komunistických států uvádět konstruktivním způsobem. V tomto směru posluchačům předkládat "atraktivní alternativy" (vlastní cesty k socialismu atd.). Požadavky zahrnující vnitropolitickou oblast zemí východní Evropy mají být podle pokynů směrnice umírněné, bez štvění, ostivosti, jakýchkoliv emocí pompéznosti, arogance a předstírání. Zvláště je upozorňováno, aby do vysílání nebyly zařazovány programy, jejichž obsah by mohl být interpretován jako pobuřující.

Ve směrnici je dále zdůrazněno nutnost upustit od vulgárních a propagandistických argumentů, poušálního generalizování a vyhodnocování, vyhnout se jakémukoliv materiálu, který by mohl být vykládán jako navádění ke vzpouře či jiným násilným akcím a neposkytovat žádné taktické rady nebo doporučení, směřující ke zvláštním akcím na základě mimořádných okolností. V tzv. "napjatých" situacích mají Radio Svobodná Evropa i Radio Svoboda spíše budit zdání, že nálady utišují a zmírňují. V této souvislosti se v dokumentu uvádí, že lidé žijící ve východoevropských zemích mohou sami pozouřit účinnost a následky svých akcí lépe, než kdokoli jiný, žijící mimo jejich země. Dále je ve směrnici kladen důraz na zásadu, nezřazovat do vysílání informace, založené jen na pověstech či nepodložených údajích. V programových relacích, a rovněž tak i v osobních kontaktech pracovníků obou stanic s občany socialistických zemí, nemají být povzbuzovány vyhlásky na emigraci. Při rozhlasových rozhovorech s uprchlíky nemá být zveřejňováno, jakým způsobem emigrovali. V žádném případě nesmí vést vy-

vysílání k tomu, aby občané socialistických zemí věřili, že v případě jejich povstání či nepokojích bude Západ vojensky intervenovat. Podle směrnice by stanice neměly vysílat relace o osobním životě stranických či vládních představitelů ZSS, případně jejich rodinných příslušníků, které by mohly být charakterizovány jako osobní útoky, pomluvy, klevety apod. V případě mimořádných událostí, týkajících se zemí východní Evropy, nemá být vysíláno nic bez předchozí konzultace s prezidentem těchto amerických rozhlasových stanic.

Velmi často ovšem dochází, a zřejmě bude docházet i v budoucnu, k vědomému porušování zmíněných směrnic, neboť různé vlivové skupiny v řídicích orgánech obou stanic i mimo nich, jako např. CIA, STADEP, Kongres i sionistické organizace, využívají svého postavení a konexí k prosazování relací, které jsou se směrnicemi v rozporu.

Pro současný trend vysílání jsou rovněž charakteristická "doporučení", jež stanice obdržely těsně před konečnou fází KBSE v Helsinkách od amerického ministerstva zahraničních věcí. V "doporučení" je názorně ilustrováno, jak si americký STADEP představuje praktické kroky v oblasti zmírňování napětí mezi státy s rozdílnými společenskými zřízeními, neboť se v něm mj. říká:

- zesílit útoky proti vedení komunistických stran v ZSS s cílem vytvoření stavu "stálé nervozity";
- zesílit kritiku ekonomických problémů a národnostní otázky v ZSS;
- aktivizovat ještě více bodů proti bezpečnostním orgánům socialistických zemí.

V duchu "studené války" vystoupil též nově jmenovaný prezident spojených rozhlasových stanic MICKELSON, který při nástupu do funkce na tiskové konferenci v Mnichově mj. řekl, že obě stanice se těší velkému pochopení v Kongresu USA a současně ujistil, že existují solidní záruky podpory jak amerického parlamentu, tak i vlády ve Washingtonu umožnit oběma rozhlasovým stanicím nadále plnit jejich úkol - poskytovat necenzurované a nezkreslené informace národům východní Evropy a Sovětského svazu, jejichž přístup k pravdě je omezen.

O tom, že oficiální místa USA přisuzují existenci vysílaček RSE a RS skutečně významnou roli v rámci propagandistického působení do socialistických zemí i po skončení konference v Helsinkách, svědčí opět slova prezidenta MICKELSONA, který 10.8.1975 prohlásil: "Podle názoru Kongresu i americké vlády nemůže existovat uvolnění napětí mezi zeměmi, jejichž občané jsou svobodně a plně o všem informováni a zeměmi, kde je občanům tato možnost odírána".